

Forfatter: Holm, Harald Emil Larsenius

Titel: BREV TIL: Skrøder, August Ludvig FRA: Holm, Harald Emil Larsenius (1869-09-22)

Citation: Holm, Harald Emil Larsenius: "BREV TIL: Skrøder, August Ludvig FRA: Holm, Harald Emil Larsenius (1869-09-22)", i *Ungdomsbreve 1868-70 mellem Harald Holm og August Skrøder*, C. C. Petersens Bogtrykkeri, s. 201. Onlineudgave fra Danmarks Breve: <https://tekster.kb.dk/text/letters-001991772-000-shoot-L0019917720000039.pdf> (tilgået 30. september 2023)

Anvendt udgave: Ungdomsbreve 1868-70 mellem Harald Holm og August Skrøder

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Kjhbvn., Valgdagen.

Kjære Ven!

Jeg daterer udtrykkelig mit Brev fra »Valgdagen«, ikke fordi jeg som en fuldblods Politiker regner efter Valgdage og Vælgermøder istedenfor efter den almenmenneskelige Tidsberegning, thi med Skam at tale om, har jeg været aldeles ligegyldig ved alle de københavnske Valg, både dèr hvor der stillede sig to Kandidater og dèr, hvor de gamle endnu sang Solo for de målløse beundrende Skarer, nej Tingen er den, Valgdagen er en Fridag, og fra 11 Formiddag til ∞ i Nat har jeg fri, så jeg blandt Andet kan få sendt Dig et Par Ord. Hvad der især i den sidste Tid har lagt Beslag på min Tid, er Læsningen med de unge Piger, Du nok hørte om; men det har været og vil fremdeles — det håber jeg i det Mindste — være et meget behageligt og meget nyttigt Arbejde for mig. Først jeg begyndte på Danmarkshistorien, vilde jeg give dem en god Oversigt over Danmarks Geografi og har derfor nu arbejdet endel i Erslevs: Danske Stat og i Traps og Andersens Jordbeskrivelse, og jeg tror, det er lykkedes mig ganske godt at give dem en lille, men levende Oversigt over Danmarks Natur og Folkeliv; nu skal jeg til at gå i det Enkelte og beskrive s. 202 Stæder, Herregårde, mærkelige Punkter o.s.v. - måtte det nu lykkes mig fremdeles at have dem med, for jeg føler jo så grandt mine Mangler og Svagheder; men på den anden Side er jeg så glad ved den Tanke, at jeg slet ingen Ting kan af mig selv. Den var jo begyndt at gjøre sig gjældende hos mig inden Vennemødet, men det har slået den fast, og nu overlader jeg så trøstigt Alt i Guds Hånd, lader ham hvergang gjøre det Hele; når jeg først har gjort, hvad jeg formår, så lader jeg stå til og lader ham gjøre Resten; og derfor går det også godt, ja siden Vennemødet, og i det Hele siden den Tanke slog Rod, så synes mig, jeg ligesom kan mærke et højere Sving i min Tanke og min Undervisning, en større Åndens Myndighed end før, netop fordi jeg såmeget jeg kan, selv træder tilbage og lader Ånden tale gennem mig; men lad mig sige det i en god Tid —; for endnu er min Person altfor lidt åndelig til at være en sand og dygtig Åndens Tjener og Redskab, og navnlig er der Et, som Du måske også har mærket; det går mig nemlig så, at når jeg, mens jeg taler, bliver mig bevidst som Åndens Ordfører, mærker at Ånden er i mine Ord, eller egenlig står Ansigt til Ansigt med den, så bliver jeg skræmt, så forlader Ånden mig, og Talen falder i det Samme; det er ligesom mit Selv, som en Psyche, ikke turde se den Ånd, som det elsker, uden at den strax forsvinder. Det er af lignende Art, som den Sky, der griber mig, når jeg står overfor en stor Mand, jeg føler mig draget til ham, så længe han står i Afstand, men når jeg kommer ham ganske nær og ser ham lige ind i Øjnene, da griber tit den Lyst mig at løbe bort igjen, jeg føler mig trykket og bundet i hans Nærhed, og ligedan går det mig ofte netop med mine allerbedste Venner, jeg ved ikke, hvad det er, men når jeg står således overfor det Store og Gode, som jeg dog elsker, så s. 203 føler jeg ligesom en tyngende Brøde knuge min Sjæl, men det er ikke nogen enkelt Forsyndelse, nej tvertimod en Grund-Synd, selve Syndens Åg, der så hviler på mig; men idet jeg uvilkårlig får denne dybe, men dunkle Følelse af Synden, af et Fald fra Idealet, i det Samme mælder sig den slemme Fristelse, Vantroens og Tivlens Fristelse: Jeg er for ringe til at have med det Store at gjøre, det står som en Dommer for mig, og derfor bliver jeg skræmt. Gid jeg nu blot kunde lade være at se og tænke på mig selv, og kun se mig rigtig glad på Guds faderlige Styrelse og Nåde og få Kjærlighed dertil, så skulde nok Kjærligheden drive Frygten ud. — For Fantasimennesker som mig og mine Lige er der altid den Fare, at vi kun får Synet, ikke Hjertet med, at vi antager Fantasiens Henrevethed for Hjertets Følelser og vore store Syner i Skyerne for fuldbyrdede Kjendsgjæringer i den virkelige Verden. »Når jeg tænker, jeg er Kejser, så er jeg Kejser«, som Drengen sagde. Når så Virkeligheden møder med sine Krav, ja så falder vi grumme let ned som gamle Icharus eller tvinges til at slå af på Idealerne; og i det Hele står vi Fare for at blive Per Gynter allesammen; men for at undgå det, er det ikke nok at èn eller anden Solvejg har vort Selv i Forvaring, nej skal det blive til Noget, må vi gjemme det hos Gud selv, men så er det også vel forvaret. —

Imidlertid er det dog nok bedst at sætte en Stopper for mine Betragtninger; sådanne plejer at have mest Værd for den, der gjør dem, mere end for den, der hører dem, men bliver Du end kjed af at skulle læse dem, kan jeg dog ikke ønske dem borte, for det har klaret godt op inden i mig, mens jeg skrev dem, hvor dunkle de ellers end kan være. — Nå, hvordan befinder Du Dig nu efter Vennemødet? Ja for det var nemlig også en Grund til, at jeg greb mit første s. 204 ledige Øjeblik til at skrive til Dig, for at få Lidt at høre. — Du kan nok huske om Aftenen på Ravnsborg, da Nørregård talte, så hviskede jeg midt under Foredraget, at nu havde jeg det Hele, så abstrakt og konstrueret syntes det mig, og skjønt jeg fandt det meget kjønt og kunde sige Ja til hvert Ord, så fandt jeg dog en Hage derved. Du kunde dengang ikke ret forstå mig, da jeg var kjed af, at der ikke var talt imod, men siden glædede det mig, at jeg fandt mange Meningsfæller; de Fleste, jeg siden talte med, havde mærket Skavankerne, og den eneste Grund, hvorfor Schrøder fra Askov ikke svarede, var den, som han selv sagde: »Folk er altfor tykhovedede til at forstå En, når man roder op i disse Ting, og desuden var Nørregårds Tale så abstrakt, at dens egentlige Mening gik henover Hovedet på de Fleste.« — Men jeg vilde nu alligevel gjerne have haft Spørgsmålet drøftet, for det er i den Sag ikke blot to Meninger om den skandinaviske Enhedstanke, der mødes, men det er to forskjellige Livsanskuelser, som man kun har Skade af at sammenblande; det er den gamle og den ny Dannelse, der kæmper; og skjønt Nørregård og Bågø, som jeg jo holder så meget af, i Grunden har deres Hjerte i det Ny, så kan de dog ikke frigjøre sig fra det Gamle i deres Livsbetragtning og Tankegang, hvad der navnlig kom frem ved Freers-levmødet, som jeg lovede at fortælle Lidt om. Der hviler et mærkværdigt Uheld over Skolen derude og over dens Folkefester; når jeg undtager det udmærkede Folkemøde ifjor September, har det været dårligt Vejr, hvergang jeg har været derude; dennegang blæste det en rygende Storm og Regnen skyllede ned, som Du selv ved; kun nødigt gav

jeg mig på Vej, men jeg vidste jo, at Otto Jacobsen vilde blive glad for hver En, der kom, og så tog jeg afsted; undervejs fik jeg at vide, at Fog fra Skjolde kom ikke og s. 205Rørdam kom ikke, men så var der dog Nørregård, Bågå, V. Jacobsen, Kand. Ingier fra Kristiania, et Par andre Normænd og nogle Kjøbenhavnere med Toget. — Da vi kom ud i Skolen, så det kun småt ud, men efterhånden kom der dog en 150 Mennesker tilstede, og det fyldte endda lidt. — Først talte Hostrup om det Ord, at »i et godt Lag måtte der nødvendig være færre end Tre eller flere end Ni«, hans Tale var egentlig en hel Ubetydelighed, men ganske fornøjelig, sådan som det altid er, når H. taler. De Tre, der nødvendig måtte med til et godt Lag var Forstand, Følelse og Fantasi. Det bedste Lag, han kjendte, var Ægteskabet, men det blev først et rigtigt godt Lag, når der foruden Fader og Moder kom en lille Pusling til. Manden alene, eller den ugifte Pebersvend, var som den blotte Forstand tør og kold, hvor hæderlig han ellers var, og ligeså kom Kvinden og den lille Vildkat, Fantasien, på Afveje, når de gik på egen Hånd, som Du selv kan udvikle; samlede skulde vi derfor have dem alle med ved vore Møder, så blev de først til godt Lag. Det om de Ni lod han ligge, men Bågå forklarede siden Ordet ganske kjønt om det danske Skjold med de tre Løver og de ni Hjerter, hverken mer eller mindre skulde vi have i vort Banner. — Efter Hostrup talte Nørregård, men det er mærkeligt at se, hvor forskjellige vore sjællandske og jydsk Bønder ere; Nørregård er vandt til at tale til de forstandige skarpe Jyder, og han er en Kampens Mand fra den Egn, hvor den dødste og hæsligste Materialisme trænger frem, der er han på sin Plads; men for de bløde, halvt-sovende, forkuede Sjællændere kunde han ikke tale, hans Ord tror jeg mest faldt dødt til Jorden eller rettere gik hen over deres Hoveder, de sad og stirrede på ham, og forsøgte at forstå ham, men det lykkedes dem kun dårligt, og hvad de syntes at forstå, satte dem blot Fluier i Hovedet. — s. 206Klart og djærvt, som Du hørte ham ved Vennemødet, tog Nørregård Ordet. Han talte om Manden og Kvinden. Manden, hvis vigtigste Gjerning det var at gjøre sig til Jordens Herre, Kvinden, Eva, Livsmoderen, hvis Opgave var at forplante Slægten; netop til disse deres Hovedopgaver var det, Herrens Forbandelse havde knyttet sig, og netop når de stod over for disse Hovedopgaver, når Manden skulde vove en Kamp mod Naturens Magter, når Kvinden skulde føde sit Barn, netop når de stod for en sådan Afgjørelse, da følte de uvilkaarligt deres Afmagt og Trangen til en Mægtigeres Bistand, da stod de overfor Gud. Skal de sætte deres Opgave igjennem, det føler de, så må de give dem Gud i Vold; og derfor har der aldrig været nogen stor Mand, der har kunnet løse s i n Opgave, aldrig noget Folk, der har kunnet føre et sandt Folkeliv uden Troen på en Gud, en Mægtigere, et Forsyn; denne Tro mælder sig ved enhver stor Afgjørelse. Men denne Tro på Gud er ikke Kristendom; det må vi fremforalt holde fast; man kan godt tro på den styrende, mægtige Gud og derfor dog ikke være Kristen, men på den anden Side er der Ingen, der har den faste Tro til Gud som netop de Kristne; og nu udviklede han Forskj. mellem denne Gudelighed og Kristendom meget træffende, og viste, hvorledes det vi skulde arbejde for i Folkehøjskolen var at vække denne faste Tro på Gud; thi det var Noget som Alle, der skulde blive til Noget, Alle uden Undtagelse måtte have, mens Kristendom var Enkeltmandens Sag; derfor skulde vi arbejde på, at Folk i Et og Alt kunde komme til at bære deres Sag ind for Guds Åsyn, og så for Herrens Øjne i fuldt Alvor træffe deres V a l g, så de gav sig helt og fuldt og uden Vaklen hen til det, som Gud havde skabt og kaldet dem til. Indtrængende og kraftigt talte han endnu en Stund om den Sindets Alvor, hvormed vi måtte tage vor s. 207Beslutning for Herren; men hårdt var det mange Gange, det var et vægtigt, men strengt Lovens Ord. — Så talte O. Jacobsen hjerteligt og varmt, om sit Håb for Skolen; og derefter holdt vi op et Kvarters Tid; så talte Bågå; ikke videre sammenhængende, men venligt og rart, og dog kom Lovprædikenen atter stærkt frem. Vor Gjerning var ikke at så, men at pløje; for ligesom på en Gård Alle er med til Pløjningen, men kun En, gjerne Manden selv, er Sædemanden, således og i Åndens Verden; kun En er Sædemanden, Herren, vi Andre er Plovmand; før Jorden er pløjet og harvet, kan der Intet gro i den, og derfor skal vi pløje med Ordets Plov dybt i Hjertet, men ikke blot i de Andres, først og fremmest i vort eget trække de lange, lige, dybe Furer, for at rydde alt Ukrudtet væk; for før der er ryddet, kan der jo ingen Sæd voxte; hvad de jo især måtte godt forstå i en Egn som denne med de mange Byer på rød (Hille-, Birke-, Lillerød o.s.v.). Og så ønskede han tilsidst, at når Hjerterageren var ryddet, og Sæden spirede frem, at så man der måtte få opbyggt et nyt og bedre »Frederiksborg« hvor dog ligesom det af Sten i Hillerød Bidder-salen måtte komme til at hvile på Kirkens Buer. — Efter ham talte så Villiam Jacobsen, og det vil vist glæde Dig at høre, hvad jeg nu skal fortælle, som det har glædet mig; for vi er naturligvis enige om, at Jacobsen til daglig Brug ikke er nogen stor Taler, men Du får tro mig; han talte bedst af dem Alle den Dag; for han havde et Ord at sige, som skulde siges, et evangelisk Ord, og det slog ned langt bedre, end alt det Andet. Ånden var åbenbart over ham, og han talte så indtrængende og hjerteligt, som jeg kun sjælden har hørt ham tale under fire Øjne, aldrig på en Talerstol; det kunde Sjællænderne, der dog er Hjertemennesker, forstå. Han vilde ikke tale om, hvad vi skulde s. 208gjøre, for vore Evner var så små, vi kunde jo igrunden ikke gjøre det Mindste, men vi kunde være glade alligevel for det gjaldt ikke om at gjøre Noget, slet ikke; nej det gjaldt om at være. At være eller ikke være, det er Sagen; og at være var at leve, leve i Troen på Gud, kaste alle Byrderne af os og følge ham, som Kristus sagde til den rige Yngling: Vil Du være fuldkommen, så sælg alt dit Gods og giv det til de Fattige, og kom så og følg mig, så skal jeg gjøre Dig fuldkommen, mente han. Det var ikke Hovedsagen, at Yngl. gav Alt til de Fattige, men Hovedsagen var: kom så og følg mig. Men Yngl. kunde ikke, for han var meget rig o.s.v. Men forresten hørte Du nok Jacobsens Forklaring over denne Fortælling den Aften, vi var hos ham, så den springer jeg over her. Længe talte han ikke, men han slog det udmærket fast: At være eller ikke være, -det er Spørgsmålet, og viste den mageløs dybe Trøst, der ligger i denne Tanke; og skjønt hans Ord var på Krig mod Nør. og Bågå, var han ikke spids, som ellers tit, men venlig og mild, og de Fleste mærkede måske knap, at der var en Splid; de tog imod Jacobsens, det forstod de, det gjorde dem godt, af det Andet havde de taget med, hvad de kunde, men det gik for højt. — Så blev Mødet hævet, men Folk var nu blevet rigtig glade og vilde gjerne have mere, så de skiltes kun nødigt ad og blev ialtfald stående

nogen Tid efter, at Talerne var gået bort, og sang med hverandre, og jeg hørte Flere sige: Det var da Skade vi skal gå, nu var her så rart. — Siden kom der på Frederiksborgs Banegård nogle Bønder til Jacobsen og takkede ham og vilde have Forklaring på noget af Nørregård, som »løb dem rundt i Hovedet, navnlig det med Forskjællen mellem Kristendom og Gudelighed«, det havde de talt meget om indbyrdes, men kunde ikke klare det o.s.v. — Du ser nu, at det var et rart s. 209Møde, navnlig fordi Folk gik så tilfredse derfra, og hvad mig angår havde jeg godt Udbytte af alle Talerne. — Men hør nu lille Skrøder, jeg er bestemt småtosset; det kommer der ud af at have Fritid; har jeg nu ikke skrevet snart 10 Sider fulde, Gud ved om hvad; jeg kan ikke ret vide, hvad det dog er Altsammen, men vist er det, at nu siger vi ret strax stop; det er jo ikke Valgdag, når Du skal læse det, så det er jo ikke sagt, Du kan give Dig såmegen Tid, som der behøves til at studere dette Værk. — Se jeg vilde nu have fortalt Dig adskillige Småting, men det får være, og heller ikke vil jeg nu beskrive Dig, hvorledes jeg i den sidste Tid er blevet endnu galere på det national-liberale Parti end før, navnlig efter Vælgermøderne og efter den Valghandling, jeg overværede iformiddags i Kasino, hvor de med listige Prokurator-Kneb forstod at fordreje General Harbous Ord. Men det kan som sagt vente; nu vil jeg desuden ret snart ud til Høgsbros for at få at vide, hvorledes det er gået ham.

Din
Harald Holm.

Jeg takkede forleden Frk. Nannestad (hende med Billetten) fra Dig, og hun var jo glad over, at Du muligvis kunde benytte den, men det vilde vist glæde hende endnu mer, om jeg kunde fortælle hende, at Du havde benyttet den.